

תזכורת

1. יהי $T: V \rightarrow W$ אופרטור לינארי. אזי לכל $v \in V \wedge w \in W$ מתקיים:
 $\langle T(v), w \rangle = \langle v, T^*(w) \rangle$
2. יהי $T: V \rightarrow V$ אופרטור נורמלי. יהי $\lambda \in \mathbb{F}$ עייע של T . יהי $v \in V$ וייע המתאים ל- λ .
 אזי, $T^*(v) = \bar{\lambda} \cdot v$

מסקנה

אם $T: V \rightarrow V$ אופרטור נורמלי, λ, μ ערכים עצמיים שונים של T , ווקטור עצמי של T המתאים לערך העצמי λ , w ווקטור עצמי של T המתאים לערך העצמי μ , אז: $v \perp w$.

הוכחה

$$\lambda \cdot \langle v, w \rangle = \langle \lambda \cdot v, w \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, w \rangle = \langle T(v), w \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, w \rangle \stackrel{\text{תכונה של } T^*}{=} \langle v, T^*(w) \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, w \rangle \stackrel{\text{משפט קודם}}{=} \langle v, \bar{\mu} \cdot w \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, w \rangle = \bar{\mu} \cdot \langle v, w \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, w \rangle = \mu \cdot \langle v, w \rangle$$

$\lambda \neq \mu$, לכן $\langle v, w \rangle = 0$, אזי: $v \perp w$.

■

מסקנה

תכונה זו מתקיימת בפרט לאופרטור אוניטרי ולאופרטור צמוד לעצמו.

מסקנה

אם $T: V \rightarrow V$ אופרטור צמוד לעצמו, אזי כל הערכים העצמיים של T ממשיים.

הוכחה

יהי λ ערך עצמי של T , ויהי v ווקטור עצמי של T המתאים לערך העצמי λ .

$$\lambda \cdot \langle v, v \rangle = \langle \lambda \cdot v, v \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, v \rangle = \langle T(v), v \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, v \rangle = \langle v, T^*(v) \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, v \rangle = \langle v, T(v) \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, v \rangle = \langle v, \lambda \cdot v \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, v \rangle = \bar{\lambda} \cdot \langle v, v \rangle$$

$v \neq 0$ (שכן v ווקטור עצמי), לכן: $\langle v, v \rangle \in \mathbb{R}_{\geq 0}$ (תכונות של נורמה), לכן: $\lambda = \bar{\lambda}$,

לכן: $\lambda \in \mathbb{R}$.

מסקנה

אם $\mathbb{F} = \mathbb{R}$, ואם T אופרטור סימטרי (אופרטור צמוד לעצמו), אזי $p_T(x)$ מתפרק לגורמים לינאריים.

(מעל $\mathbb{C}$) כל פולינום מתפרק לגורמים לינאריים. האופרטור סימטרי, לכן כל הערכים העצמיים שלו ממשיים, והערכים העצמיים הם שורשי הפולינום האופייני).

מסקנה

אם A מטריצה ממשית סימטרית, אזי $p_A(x)$ מתפרק לגורמים לינאריים.

מסקנה

אם $T: V \rightarrow V$ אופרטור אוניטרי, ואם λ ערך עצמי של T , אזי $|\lambda| = 1$.

הוכחה

$$\lambda \cdot \langle v, v \rangle = \langle \lambda \cdot v, v \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, v \rangle = \langle T(v), v \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, v \rangle = \langle v, T^*(v) \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, v \rangle = \langle v, T^{-1}(v) \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, v \rangle = \langle v, \frac{1}{\lambda} \cdot v \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, v \rangle = \overline{\left(\frac{1}{\lambda}\right)} \cdot \langle v, v \rangle$$

$$\lambda \cdot \langle v, v \rangle = \frac{1}{\bar{\lambda}} \cdot \langle v, v \rangle$$

$v \neq 0$ (שכן v ווקטור עצמי), לכן: $\langle v, v \rangle \in \mathbb{R}_{\geq 0}$ (תכונות של נורמה), לכן: $\lambda = \frac{1}{\bar{\lambda}}$, מכאן:

$$\lambda \cdot \bar{\lambda} = 1 \quad \text{לכן: } |\lambda| = 1.$$

■

מסקנה

אם $\mathbb{F} = \mathbb{R}$, ואם T אופרטור אורתוגונלי (אופרטור אוניטרי), אזי $\lambda = \pm 1$.

(נובע ישירות מהגדרת המודול).

שילוש ולכסון אוניטרי

הערה

אם $T: V \rightarrow V$ אופרטור לינארי ניתן לשילוש, אזי $p_T(x)$ מתפרק לגורמים לינאריים (תנאי הכרחי לשילוש ולכסון).

משפט

כל אופרטור $T: V \rightarrow V$, כך ש- $p_T(x)$ מתפרק לגורמים לינאריים, ניתן לשילוש אוניטרי, ז"א, קיים בסיס אורתונורמלי B של V כך ש- $A = [T]_B$ משולשת עליונה.

הוכחה

עפ"י קריטריון שילוש, T ניתן לשילוש. לכן קיים בסיס B_0 של V , כך ש- $A_0 = [T]_{B_0}$ משולשת עליונה.

נפעיל את תהליך גראם שמידט על הבסיס B_0 לקבלת בסיס אורתונורמלי B של V .

נסמן ב- C את מטריצת המעבר מהבסיס B_0 לבסיס אורתונורמלי B' (המתקבל בתום החלק העיקרי של תהליך גראם שמידט). C מטריצה מהצורה:

$$C = \begin{pmatrix} 1 & * & \dots & \dots & * \\ 0 & 1 & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & 0 & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & \ddots & \ddots & 1 & * \\ 0 & \dots & \dots & 0 & 1 \end{pmatrix}$$

נסמן ב- C' את מטריצת המעבר מהבסיס B' לבסיס B .

$$\text{נרמול} \begin{cases} \widetilde{v}_1^0 = \frac{1}{\|\widetilde{v}_1\|} \cdot \widetilde{v}_1 \\ \vdots \\ \widetilde{v}_n^0 = \frac{1}{\|\widetilde{v}_n\|} \cdot \widetilde{v}_n \end{cases}$$

לכן:

$$C = \begin{pmatrix} \frac{1}{\|\widetilde{v}_1\|} & 0 & \dots & \dots & 0 \\ 0 & \frac{1}{\|\widetilde{v}_2\|} & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & \ddots & \ddots & \frac{1}{\|\widetilde{v}_{n-1}\|} & 0 \\ 0 & \dots & \dots & 0 & \frac{1}{\|\widetilde{v}_n\|} \end{pmatrix}$$

לכן, מטריצת המעבר C_0 מ- B_0 ל- B , שווה למכפלה $C \cdot C'$.

נימוק: $C_0 = [T]_B^{B_0} = [T]_B^{B'} \cdot [T]_B^{B_0} = C \cdot C'$, לכן היא מטריצה משולשת עליונה (כמכפלה של מטריצות משולשות עליונות).

לכן, ל- $A = [T]_B$ מתקיים: $A = \overset{\text{משולשת}}{\widetilde{C}_0} \cdot \overset{\text{משולשת}}{\widetilde{A}_0} \cdot \overset{\text{משולשת}}{\widetilde{C}_0^{-1}}$.

נימוק: $A = [T]_B = [T]_B^{B_0} \cdot [T]_{B_0}^{B_0} \cdot [T]_{B_0}^B = \overset{\text{משולשת}}{\widetilde{C}_0} \cdot \overset{\text{משולשת}}{\widetilde{A}_0} \cdot \overset{\text{משולשת}}{\widetilde{C}_0^{-1}}$.

לכן A משולשת עליונה, כמכפלה של מטריצות משולשות עליונות.

■

משפט (שילוש אוניטרי למטריצות)

תהי A_0 מטריצה ריבועית כך ש- $p_{A_0}(x)$ מתפרק לגורמים לינאריים. אזי קיימת מטריצה אוניטרית P כך ש- $A = P^{-1} \cdot A_0 \cdot P$ משולשת עליונה.

הוכחה

נבחר ב- $V = \mathbb{F}^n$ בסיס אורתונורמלי B_0 . נגדיר $T: V \rightarrow V$ ע"י $T(x) = A_0 \cdot x$. אזי: $A_0 = [T]_{B_0}$.

נימוק: $C_i([T]_{B_0}) = [T(v_i)]_{B_0} = [A_0 \cdot v_i]_{B_0} = C_i(A_0)$.

לפי המשפט הקודם, T ניתן לשילוש אוניטרי, ז"א, קיים בסיס אורתונורמלי B של V כך ש- $A = [T]_B$ משולשת עליונה.

לכן: $A = P^{-1} \cdot A_0 \cdot P$, כש P היא מטריצת המעבר מ B_0 ל B . משום ש B, B_0 בסיסים אורתונורמליים, נקבל ש P מטריצה אוניטרית (לפי משפט מהרצאה 17).

■

למה

אם A מטריצה משולשת ונורמלית, אז A אלכסונית.

הוכחה

נתון: $A \cdot A^* = A^* \cdot A$ – משולשת.

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & \cdots & a_{1n} \\ 0 & a_{22} & a_{23} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & a_{n-1,n} \\ 0 & \cdots & \cdots & 0 & a_{nn} \end{pmatrix} \Rightarrow A^* = \overline{A^t} = \begin{pmatrix} \overline{a_{11}} & 0 & \cdots & \cdots & 0 \\ \overline{a_{12}} & \overline{a_{22}} & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & \overline{a_{23}} & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & 0 \\ \overline{a_{1n}} & \overline{a_{2n}} & \cdots & \overline{a_{n-1,n}} & \overline{a_{nn}} \end{pmatrix}$$

נחשב:

$$(A \cdot A^*)_{11} = a_{11} \cdot \overline{a_{11}} + a_{12} \cdot \overline{a_{12}} + \cdots + a_{1n} \cdot \overline{a_{1n}} = |a_{11}|^2 + |a_{12}|^2 + \cdots + |a_{1n}|^2$$

$$(A^* \cdot A)_{11} = \overline{a_{11}} \cdot a_{11} = |a_{11}|^2$$

מהשוויון $A \cdot A^* = A^* \cdot A$ נקבל: $|a_{12}|^2 + \cdots + |a_{1n}|^2 = 0$, לכן: $a_{12} = \cdots = a_{1n} = 0$.

לכן:

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & \mathbf{0} & \cdots & \cdots & \mathbf{0} \\ 0 & a_{22} & a_{23} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & a_{n-1,n} \\ 0 & \cdots & \cdots & 0 & a_{nn} \end{pmatrix} \wedge A^* = \begin{pmatrix} \overline{a_{11}} & 0 & \cdots & \cdots & 0 \\ \mathbf{0} & \overline{a_{22}} & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & \overline{a_{23}} & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & 0 \\ \mathbf{0} & \overline{a_{2n}} & \cdots & \overline{a_{n-1,n}} & \overline{a_{nn}} \end{pmatrix}$$

נחשב:

$$(A \cdot A^*)_{22} = a_{22} \cdot \overline{a_{22}} + a_{23} \cdot \overline{a_{23}} + \cdots + a_{2n} \cdot \overline{a_{2n}} = |a_{22}|^2 + |a_{23}|^2 + \cdots + |a_{2n}|^2$$

$$(A^* \cdot A)_{22} = \overline{a_{22}} \cdot a_{22} = |a_{22}|^2$$

מהשוויון $A \cdot A^* = A^* \cdot A$ נקבל: $|a_{23}|^2 + \cdots + |a_{2n}|^2 = 0$, לכן: $a_{23} = \cdots = a_{2n} = 0$.

לכן:

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & \mathbf{0} & \cdots & \cdots & \mathbf{0} \\ 0 & a_{22} & \mathbf{0} & \cdots & \mathbf{0} \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & a_{n-1,n} \\ 0 & \cdots & \cdots & 0 & a_{nn} \end{pmatrix} \wedge A^* = \begin{pmatrix} \overline{a_{11}} & 0 & \cdots & \cdots & 0 \\ \mathbf{0} & \overline{a_{22}} & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & \mathbf{0} & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & 0 \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} & \cdots & \overline{a_{n-1,n}} & \overline{a_{nn}} \end{pmatrix}$$

נמשיך באינדוקציה ונקבל:

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & 0 & \cdots & \cdots & 0 \\ 0 & a_{22} & 0 & \cdots & 0 \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & \vdots \\ \vdots & \ddots & \ddots & \ddots & 0 \\ 0 & \cdots & \cdots & 0 & a_{nn} \end{pmatrix}$$

לכן, A אלכסונית, כדרוש.

■

משפט (לכסון אוניטרי לאופרטור נורמלי)

יהי $T: V \rightarrow V$ אופרטור נורמלי כך ש- $p_T(x)$ מתפרק לגורמים לינאריים. אזי T ניתן ללכסון אוניטרי, ז"א, קיים בסיס אורתונורמלי B של V , כך ש- $A = [T]_B$ היא מטריצה אלכסונית.

הוכחה

לפי המשפט הקודם על שילוש אוניטרי, קיים בסיס אורתונורמלי B של V , כך ש- $A = [T]_B$ היא מטריצה משולשת עליונה.

מצד שני, משום ש- T נורמלי ו- B אורתונורמלי, A היא מטריצה נורמלית (לפי משפט מהרצאה 21), ולפי הלמה הקודמת – A מטריצה אלכסונית.

■